

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Соціологічний факультет
кафедра політичної соціології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор з науково-педагогічної роботи
Олександр ГОЛОВКО
2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

рівень вищої освіти **магістр**
галузь знань **05 соціальні та поведінкові науки**
спеціальність **054 соціологія**
освітня програма **соціальні технології**
вид дисципліни **обов'язкова**
факультет **соціологічний**

2022/2023 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою соціологічного факультету
“15” червня 2022 року, протокол №7

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Литовченко Артем Дмитрович, кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри політичної соціології соціологічного факультету.

Бойко Дмитро Миколайович, кандидат соціологічних наук, старший викладач кафедри політичної соціології соціологічного факультету.

Програму схвалено на засіданні кафедри політичної соціології

Протокол від “14” червня 2022 року №10

в.о. завідувача кафедри

В'ячеслав НІКУЛІН

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Соціальні технології»

Гарант програми

Людмила СОКУРЯНСЬКА

Програму погоджено науково-методичною комісією соціологічного факультету

Протокол від “21” червня 2022 року №10

Голова науково-методичної комісії

Юлія СОРОКА

ВСТУП

Програму педагогічної практики складено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів спеціальності 054 – соціологія.

Практика є обов'язковим компонентом програми підготовки фахівців із вищою освітою. Практика студентів передбачає безперервність та послідовність її проведення заради одержання необхідного обсягу практичних знань і умінь відповідно до стандартів освіти.

Педагогічна практика передбачає:

- одержання й закріплення на практиці теоретичних знань та умінь відповідно до освітньо-кваліфікаційного рівня;
- встановлення органічного зв'язку теоретичних знань з практичними вміннями та навичками;
- надання можливості для самостійної педагогічної діяльності студентів, вияву їхнього творчого потенціалу;
- зв'язок навчання з науково-дослідницькою роботою, професійною освітою, самоосвітою.

Педагогічна практика студентів вищих навчальних закладів посідає важливе місце в системі професійної підготовки як органічна частина навчального процесу. Під час практики студенти вчаться самостійно й творчо застосовувати теоретичні знання, оволодівають вміннями та формують навички навчально-виховної роботи. У ході практики створюються умови для синтезування набутих знань з соціології, психології, педагогіки, соціальної психології, логіки. Поряд із застосуванням теоретичних знань під час педагогічної практики студенти мають продемонструвати знання, вміння та навички щодо методики викладання соціогуманітарних дисциплін.

1. Опис педагогічної практики

1.1. Мета педагогічної практики

Мета педагогічної практики – надати студентам можливість отримати досвід педагогічної/викладацької роботи в закладах освіти, а також закріпити теоретичні та певні практичні навички, що були здобуті ними в процесі опанування навчальними дисциплінами в галузі соціогуманітарних наук

1.2. Основні завдання педагогічної практики:

- ознайомитися з особливостями організації освітнього процесу, зокрема викладання курсів соціогуманітарного циклу (методи викладання та оцінювання знань, способи удосконалення знань та навичок викладацької роботи);
- відвідати навчальні заняття викладача – керівника практики;
- ознайомитись з системою викладання, методикою та формами педагогічної роботи;

- опанувати спеціальну літературу з питань викладання, дидактики тощо;
- закріпити і розширити знання, вміння та навички самостійної роботи з аудиторією в процесі викладання соціогуманітарних дисциплін
- ознайомитись з системою викладання, методами та формами, що використовуються викладачами навчального закладу/факультету в роботі зі студентами; з методичними матеріалами, які використовуються у навчальному закладі;
- використовувати на практиці теоретичні знання та певні практичні навички, що були здобуті студентами в процесі вивчення навчальних курсів за обраною спеціальністю під час навчання в університеті;
- засвоїти технології проведення лекційних та семінарських занять з дисциплін соціологічного, та соціогуманітарного в тому числі профілю;
- підготувати та провести самостійне пробне та залікове заняття;
- одержати уявлення про місце соціолога на сучасному педагогічному ринку праці, а також про вимоги, що пред'являються до професійних, зокрема педагогічних, якостей викладача суспільних дисциплін.

Під час проходження педагогічної практики студенти повинні оволодіти основними навичками щодо реалізації педагогічних та соціально-комунікативних технологій в практиці викладання соціогуманітарних, зокрема соціологічних, дисциплін в умовах сучасних ЗВО.

1.3. Характеристика педагогічної практики:

Кількість кредитів:

Денна форма навчання	Заочна форма навчання
5	5

Загальна кількість годин:

Денна форма навчання	Заочна форма навчання
150	150

Семестр: 3 (3 тижні без відриву від навчального процесу)

Денна форма навчання	Заочна форма навчання
ОПП «Соціальні технології» 08.02.2021-28.02.2021	ОПП «Соціальні технології» 08.02.2021-28.02.2021
ОПП «Соціальний менеджмент» 08.02.2021-28.02.2021	ОПП «Соціальний менеджмент» 08.02.2021-28.02.2021

Вид контролю: залік

1.4. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі повинні набути компетентності та демонструвати такі результати навчання:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері соціології, що передбачають застосування основних соціологічних теорій і методів та характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК04. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК05. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК06. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК07. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК09. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК10. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК01. Здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології.

СК03. Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому.

СК06. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК08. Здатність дотримуватися у своїй діяльності норм професійної етики соціолога.

Програмні результати навчання:

РН01. Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності.

РН04. Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач.

РН06. Ефективно виконувати різні ролі (зокрема організатора, комунікатора, критика, генератора ідей, виконавця тощо) у команді в процесі вирішення фахових задач.

PH07. Вміти використовувати інформаційно-комунікаційні технології у процесі пошуку, збору та аналізу соціологічної інформації.

PH08. Обґрунтовувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури.

PH09. Вміти розробляти програму соціологічного дослідження.

PH10. Володіти навичками збору соціальної інформації з використанням кількісних та якісних методів.

PH11. Презентувати результати власних досліджень для фахівців і нефахівців.

PH12. Знати та дотримуватися етичних норм професійної діяльності соціолога.

2. Зміст та організація проведення педагогічної практики

2.1. Загальна організація практики та навчально-методичне керівництво забезпечується кафедрою соціології.

Загальне керівництво практикою здійснює відповідальний за педагогічну практику. Завдання керівника практики полягає у керівництві діяльністю студентів, забезпеченні студентам можливості виконувати план і завдання педагогічної практики, успішно контактувати з кураторами-керівниками на місці практики; забезпеченні зразками звітної документації, забезпеченні контролю засвоєння студентами навичок, отриманих під час практики.

Керівник практики від кафедри

- видає студентам індивідуальні завдання на практику;
- надає методичну допомогу студентам під час виконання ними індивідуальних завдань;
- проводить консультації;
- приймає захист звітів про практику у складі комісії, на підставі чого оцінює результати практики студентів.

Педагогічна практика проводиться без відриву від навчального процесу.

Термін практики - **3 тижні**

В умовах карантину педагогічна практика може проводитися як у змішаній (онлайн/офлайн) формі (лекційні заняття в онлайн, семінарські – в офлайн-режимі), так і виключно в дистанційному режимі. Загальне керівництво практикою здійснюється викладачем кафедри соціології соціологічного факультету.

Перед початком практики кафедра проводить *установчу конференцію*, яка присвячується ознайомленню студентів з програмою та порядком проходження практики, правами та обов'язками студентів.

Зі студентами в обов'язковому порядку **проводиться інструктаж з техніки безпеки**, на якому пояснюються правила їхньої поведінки під час їхнього перебування на практиці, правила охорони праці, техніки безпеки, безпеки життєдіяльності, виробничої санітарії та внутрішнього розпорядку

кафедри Студент, що не пройшов інструктаж з техніки безпеки, до проходження педагогічної практики не допускається.

Студент при проходженні практики *зобов'язаний*:

- виконувати завдання, передбачені програмою практики;
- підкорятися чинним у ЗВО правилам внутрішнього розпорядку;
- вивчити і суворо дотримуватися правил охорони праці та техніки безпеки.

З моменту зарахування студентів практикантами на них поширюються правила охорони праці та внутрішнього розпорядку, що діють в освітньому закладі.

Для обліку виконаної роботи практикант веде *щоденник*, де фіксується його робота за кожний день практики.

За підсумками проходження практики проводиться підсумкова конференція, до якої студенти готують *звіт і щоденник практики*. Практикант повинен надати *повідомлення про прибуття на практику та характеристику* з оцінкою своєї діяльності, складену безпосереднім керівником практики в організації.

Специфікою даної практики є можливість її проходження студентами . Студенту пропонується індивідуальне завдання, з описом задач і цілей практики і обсяг роботи, який студент повинен виконати під час практики під керівництвом керівника за місцем проходження практики.

Педагогічна практика студента оцінюється за дворівневою системою й враховується нарівні з іншими дисциплінами навчального плану.

Студент, який не виконав план практики, одержав негативну характеристику або незадовільну оцінку під час захисту звіту, вважається таким, що не виконав навчальний план.

Студенту, який не виконав план практики, у встановленому порядку надається право повторного проходження практики в терміни, визначені деканом факультету.

3. Вимоги до баз педагогічної практики

Основними базами педагогічної практики у ЗВО є Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, зокрема кафедри соціологічного: кафедра соціології, кафедра соціології управління та соціальної роботи, кафедра прикладної соціології та соціальних комунікацій, кафедра методів соціологічних досліджень, кафедра політичної соціології). Також базами педагогічної практики можуть бути інші соціогуманітарні факультети ХНУ імені В. Н. Каразіна та ЗВО м. Харкова, якщо з ними укладено угоду на проведення практики.

Керівництво практикою на кафедрі соціології здійснюється *викладачами-керівниками магістерських робіт (в ХНУ)*, викладачами інших ЗВО, зазначених в угодах про проходження практики, заявці на проходження практики.

4. Календарний план проходження практики

	Найменування окремих видів роботи	К-ть днів	К-ть студентів
1.	Установча конференція. Зустріч з куратором педпрактики від кафедри. Ознайомлення з цілями, завданнями та змістом педагогічної практики, з технікою безпеки при проходженні практики.	1	всі
2.	Прибуття на практику.	1	всі
3.	Початок педагогічної практики. Ознайомлення з розкладом керівника практики, складання особистого плану роботи	1	всі
4.	Проходження педагогічної практики за спеціалізацією згідно з програмою кафедри соціології	15	всі
5	Пробне заняття, обговорення та оцінка структури та змісту заняття (<i>час та місце проведення пробного заняття студент повинен повідомити куратору педпрактики</i>)	1	всі
6	Залікове заняття, обговорення та оцінка структури та змісту заняття (<i>час та місце проведення залікового заняття студент повинен повідомити куратору педпрактики</i>)	1	всі
7.	Завершення практики. Написання щоденника та звіту за підсумками педагогічної практики.	1	всі
8.	Підсумкова конференція. Представлення щоденників та звітування за результатами практики.	1	всі

5. Вимоги до звіту про педагогічну практику

Після закінчення практики студент протягом тижня подає на факультет звітну документацію:

1. Повідомлення про прибуття на практику та заявка про проходження педпрактики студентом у ЗВО (для студентів, які проходять практику за межами ХНУ імені В.Н. Каразіна)).
2. Щоденник педагогічної практики;
 - *Календарний графік* проходження практики;
 - *Робочі записи* під час практики (звіт);
 - *Відгук і оцінка* роботи студента на практиці (характеристика від куратора-керівника);
 - *Відгук осіб*, які перевіряли проходження практики (відгук колеги-студента на залікову лекцію студента-практиканта);
 - *Висновок керівника практики* від ЗВО про проходження практики.
3. Матеріали до залікового завдання (план та конспект лекції, використана література, контроль знань аудиторії, матеріали презентації тощо).
4. *Рецензія* на залікову лекцію колеги-студента.

Порядок написання та оформлення звіту з практики. Загальна форма звітності студента за практику – письмовий звіт, підписаний і оцінений безпосереднім керівником дипломної роботи. Звіт складається протягом накопичення матеріалу й остаточно оформлюється наприкінці практики. Уся документація подається для перевірки керівникові практики від кафедри.

На підставі аналізу звітної документації студент-практикант одержує заключну оцінку з педагогічної практики зі спеціальності. Оцінка відображає якість проведеної практикантом роботи за усіма її змістовними частинами.

6. Підбиття підсумків педагогічної практики

6.1. Після завершення педагогічної практики студенти звітують про виконання програми та індивідуального завдання.

Форма звітності студента за практику – це подання звіту, підписаного й оціненого керівником бази практики в друкованому або в електронному вигляді.

Звіт разом з іншими документами, що передбачені робочою програмою практики (щоденник практики, характеристика та ін.), подається на рецензування керівнику практики від кафедри (груповому керівнику практики). Після доопрацювання та остаточно погодження з керівником практики від кафедри (груповим керівником) звіт у друкованому вигляді подається на захист.

Звіт має містити відомості про виконання студентом усіх розділів програми практики та індивідуального завдання, висновки і пропозиції, список використаної літератури тощо. Звіт оформлюється за вимогами, які

встановлюються робочою програмою практики та методичними рекомендаціями відповідної кафедри.

6.2. Звіт захищається студентом у комісії, що призначається завідувачем кафедри. До складу комісії можуть входити: керівник практики від факультету, керівник практики від кафедри (груповий керівник), керівник практики від бази практики (у разі можливості) та інші.

Комісія здійснює оцінювання результатів практики студентів за дворівневою або чотирирівневою шкалою оцінювання у терміни, встановлені відповідним наказом про проведення практики.

Оцінювання результатів практики відбувається відповідно до принципів та критеріїв, передбачених робочою програмою практики.

6.3. Студента, який не виконав програму практики, відраховують з Університету.

6.4. Підсумки практики обговорюються на засіданні кафедри, а також розглядаються на засіданні вченої ради факультету.

6.5. За результатами практики керівник практики від факультету надає звіт завідувачу виробничої практики Навчального центру практичної підготовки і працевлаштування Управління якості освіти у термін, встановлений наказом проректора з науково-педагогічної роботи.

7. Критерії оцінювання результатів педагогічної практики

90-100 балів — звіт та щоденник практики представлено вчасно; всі питання у звіті розкрито повністю, логічно; індивідуальне завдання виконано на високому рівні; захист звіту без зауважень; характеристика від керівника практики відмінна; немає зауважень до оформлення документів та додатків; студент продемонстрував високий рівень знань та практичних навичок.

80-89 балів - звіт та щоденник представлено вчасно; виконано всі завдання, але мають місце незначні помилки і зауваження; індивідуальне завдання виконано на достатньо високому рівні, до захисту немає серйозних зауважень, характеристика практиканта від керівника практики позитивна; студент аргументовано викладає матеріал; практично немає зауважень до оформлення документів та додатків; студент продемонстрував гарні знання та практичні навички.

70-79 балів — звіт та щоденник представлено невчасно; у звіті розкрито більшість питань; індивідуальне завдання виконано, але з окремими помилками і недоліками; оформлення і захист звіту на достатньо високому рівні; до оформлення та змісту додатків зауважень в цілому немає; характеристику керівника практики студент одержав позитивну.

60-69 балів - звіт та щоденник практики представлено невчасно; при відповідях на питання практичного характеру були неточності; знаннях; більшість завдань у звіті не розкрито, виконання індивідуального завдання носить формальний характер; звіт і щоденник оформлені недбало; є

зауваження до оформлення та змісту додатків; характеристика від керівника практики в цілому задовільна.

50-59 балів - звіт та щоденник представлено невчасно; студент непереконливо відповідав на питання; всі завдання виконано формально, звіт і щоденник практики оформлені недбало; є зауваження до оформлення та змісту додатків; при захисті звіту студент не продемонстрував знання, вміння та навички, необхідні для майбутньої діяльності; характеристика від керівника практики задовільна.

1-49 балів - звіт та щоденник не представлено, або представлено невчасно; документи не відповідають змісту, завданням практики; є суттєві зауваження до оформлення та змісту документів і додатків; студент майже не орієнтується у звіті; практичні навички та компетенції не сформовані.

8. Методи контролю та схема нарахування балів

Сумарна оцінка за педагогічну практику виставляється за такою схемою:

Поточний контроль та самостійна робота				Залік (виступ на підсумковій конференції)	Сума
Пробне заняття	Залікове заняття	Написання щоденника та звіту	Разом		
20	20	20	60	40	100

Сума балів за всі види діяльності протягом практики	Оцінка для дворівневої шкали оцінювання
90–100	зараховано
70–89	
50–69	
1–49	не зараховано

9. Рекомендована література

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти в Україні. Історія. Теорія. К., 1998.
2. Зоська Я., Стаднік А., Євсєєва К. Методика викладання соціологічних дисциплін для студентів спеціальності «231- Соціальна робота»:- Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2021. №1(48).
3. Іванов А.Ю. Методична розробка «Впровадження інноваційних методів роботи нп заняттях із соціології.-Кривий Ріг: Криворізький технічний коледж. 2018.
4. Малахова Ж. Д. Методи викладання соціології: навч.-метод. посіб. Запоріжжя, 2001.
5. Малес Л.В. Методика викладання соціології у вищій школі. Робоча навчальна програма. КНУ імені Тараса Шевченка. 2017.
6. Методика викладання у вищій школі : навчальний посібник / Авт. уклад. О.В. Малихін, І.Г. Павленко, О.О. Лаврентьєва, Г.І. Матукова. Київ : КНТ, 2014. 260 с.
7. Оптимізація циклу соціально-гуманітарних дисциплін у вищій освіті України в контексті євроінтеграції: монографія (рукопис) / Б.А. Воронкова, М.А. Дебич, Н.М. Дем'яненко, Н.О. Дівінська та ін.]; За заг. ред. Г.В. Онкович. К., 2014. 326 с.
8. Яремчук С.С. Методика викладання соціології і соціально гуманітарних дисциплін: навчальний посібник.- друге вид., перероблено і доповнено/ С.С.Яремчук.- Чернівці: Чернівецький національний університет, 2016.-296с.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Офіційний сайт Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. URL: <http://www.univer.kharkov.ua>
2. Офіційний сайт соціологічного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. URL: <http://sociology.karazin.ua/>
3. Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України. Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 08.04.93 № 93 / Офіційний сайт Верховної Ради України. Законодавство. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93>
4. Положення про організацію навчального процесу в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна. Харків, 2016. URL: <http://www.univer.kharkov.ua/docs/work/polozh-osvit-pro.rar>
5. Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових та навчальних працях працівників і здобувачів вищої освіти Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. URL: http://www.univer.kharkov.ua/docs/antiplagiat_nakaz_polozhennya.pdf

6. Закон України Про вищу освіту від 01.07.2014 № 1556-18 / Офіційний сайт Верховної Ради України. Законодавство. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
7. Що потрібно знати про плагіат: посібник з академічної грамотності та етики для «чайників» / Східноукраїнський фонд соціальних досліджень; укладач О. О. Гужва. URL: http://fond.sociology.kharkov.ua/images/docs/academ_cult/books_ac-gr.pdf